

Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 2004

NILS RYRHOLM

Ryrholm, N.: Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 2004. [Interesting records of Lepidoptera in the taiga and tundra regions of Sweden 2004.] – Entomologisk Tidskift. 126 (1-2): 77-84. Uppsala, Sweden 2005. ISSN 0013-886x.

This is the 11th report on interesting finds and events from the Swedish mountain range and adjacent areas. The spring came early and was noticeably warmer than average. However, in May came a long and strong backlash with cold and unstable weather until almost mid July. Therefore most lepidopterologists mainly experienced less suitable weather, which was a pity as more entomologists than usual went north in 2004, including people from other European countries. Despite the weather most of the northern specialities were observed. In the Abisko region species such as *Hepialus fuscoargenteus*, *Pyrausta porphyralis*, *Loxostege ephippialis*, *Pyrgus andromedae*, *Colias nastes*, *C. hecla*, *Boloria polaris*, *B. freija*, *B. frigga*, *B. thore*, *B. improba*, *Euphydryas iduna*, *Oeneis norma*, *O. bore*, *Agriades glandon*, *Entephria polata*, *Entephria byssata*, *Psychophora sabinii*, *Acerbia alpina*, *Grammia qvenseli*, *Holoarctia puengeleri*, *Syngrapha parilis*, *Sympistis funebris*, *Sympistis lapponica*, *Anartomima secedens*, *Hada staudingeri*, *Xestia lyngei* and *X. lorezi*. In the lowland bogs species like: *Synathedon polaris*, *Pyrgus centaureae*, *Colias palaeno*, *Boloria frigga*, *Oeneis jutta*, *Erebia embla*, *E. disa* and *Pararctia lapponica* were found. Particularly the Satyrines were occurring in higher number than average. In the last scattered woodlands of Jukkasjärvi most of the expected Noctuids were seen, for instance: *Anartomima secedens*, *Hada skraelingia*, *Xestia gelida*, *Xestia borealis*, *Xestia laetabilis*, *Xestia distensa*, with the exception of *Polia lamuta* which seem to have vanished from this locality. This year three new species to the Swedish fauna were found in the far north. *Lampronia standfussiella*, *Clepsis nybomi* and *Polia conspicua*. The first two are presumably old members of the Swedish fauna and the latter a newcomer which might establish itself in northern Sweden. There was a huge influx of *Aporia crataegi* from Ural region to the arctic parts of Finland first and second week of July. This invasion also spilled over to Sweden with a few finds north of the Arctic Circle where this species never have been found before. In the southern part of the mountain range a number of species pushing northward and/or inland when the climate allows them were recorded for the first time when the warmth arrived in late July: *Depresaria badiella*, *Eilema cereola*, *Nycteola degenerana*, *Idaea biselata*, *Euplexia lucipara*, *Mesoligia literosa* and *Mesapamea secalis*.

Nils Ryrholm, Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap, Högskolan i Gävle, 801 76 Gävle.

Som vanligt under senaste årtiondet var vädret ovanligt i norra Sverige under 2004. Kung Bore jagades bort med starka vindar och djupa lågtryck redan i andra halvan av februari även om han lyckades återvända under några korta perioder därefter. Trots enstaka framstötter av vinter blev mars avsevärt varmare än normalt i hela Norrland och våren kunde skönjas här och var i

lägre terräng. Våren ryckte norrut med sjumilasteg i april som blev ovanligt varm och solig i synnerhet i Norrlands inland. Flera platser slog sina föregående värmerekord, särskilt i södra och mellersta fjällvärlden där våren kom upp till en månad tidigare än normalt. Värmen fortsatte trycka på norrut i början av maj och sommartemperaturer nådde ända upp till polcirkeln. Strax

före mitten av maj slog vädertrenden om kraftigt och därefter blev det kallt och ostadigt i hela Norrland. Detta väder varade sedan ända in i juli även om vissa dagar redan i slutet av juni gav förhoppningar om kommande värme längst i norr. Nordligaste Norrland fick mestadels varmt väder under juli och början av augusti. Däremot regnade det här och var mycket under vissa dagar, i synnerhet på östra sidan om fjällen. I södra fjällvärlden blev väderutvecklingen under samma period nästan den motsatta. Ju längre söderut i fjällvärlden (och Norrlands inland) desto svalare - och torrare - väder! Början av augusti var varm i hela Norrland inklusive fjällvärlden, men efter bara någon vecka blev det svalare från norr och endast södra delen av Norrland fick åtnjuta den sol och högsommarvärme som förhärskade i Sydsverige. För omväxlings skull blev det störst temperaturöverskott i Jämtlands- och Härjedalsfjällen - en "lyx" som sällan förunnas denna landsända! Från mitten av augusti började hösten göra sig alltmer påmind och vädret utvecklades till att bli allt mer ogynnsamt både för insekter och praktisk entomologi. September blev dock förhållandevis gynnsam i södra Norrland med både mycket sol och ett visst temperaturöverskott. Precis som tidigare detta år blev kontrasterna mellan norr och söder stora i september. Längst i norr regnade det mycket kraftigt och därefter i mitten på månaden blev det omedelbart vinter vilket direkt släckte insekternas möjligheter att fortsätta sin utveckling denna säsong. Oktober fortsatte i stora delar av Norrland med omväxlande höstrusk och köldknäppar och därmed ebbade säsongen ut.

Sannolikt har aldrig tidigare lepidopterologer från så många länder varit representerade i Nordsverige som under sommaren 2004. Så vitt jag vet kom besökare åtminstone från Spanien, Frankrike, Belgien, England, Tyskland, Danmark, Finland och Sverige. Den svenska "truppen" var också ovanligt manstark. Tyvärr lät sig inte vädergudarna imponeras av denna ovanligt stora och möjligen tappra skara. Som framgår ovan var vädret instabilt och förblev så tills flertalet gav upp en bit in i juli. Därefter kom värmen och "räddade" förhoppningsvis säsongen för flertalet nordliga arter, men om detta är inte mycket känt eftersom alla sakkunniga redan hade flytt mot sydligare nejder. Förmodligen på grund av det föga entusiastmerande vädret är det en mindre andel av norrlandsfararna än normalt

som har rapporterat sina erfarenheter. Nedan följer några utdrag av de inkomna rapporterna.

Mellan den 21 juni och 6 juli 2004 besökte Bo Söderström Abisko med omgivningarna för att fotografera fjärilar inför en kommande fältguide över Sveriges dagfjärilar som planeras att komma ut till julen 2005 (Söderström 2005). Han skriver: "Vädret var allt annat än gynnsamt och säsongen för flera fjärilar var senare än under de två senaste åren. Under de sex dagar jag tältade vid Borrachokka norr om Torneträsk regnade det under fyra dygn. På eftermiddagen den 2 juli skingrade sig molnen och en mängd fjärilar sökte sig upp till toppen av Borrachokka. Vid själva topproset såg jag samtidigt en makaonfjäril och en tistelfjäril. Två högnordiska pärlemorfjärilar patrullerade fram och tillbaka över kantljugnen och fem meter från topproset höll ytterligare en högnordisk pärlemorfjäril på att klättra ur sin puppa. I övrigt såg jag under eftermiddagen 6 blomvisslare, 4 fjällhöfjärilar, 15 fjällgräsfjärilar och 2 näselfjärilar nära toppen av berget. Under hela fjällvistelsen i Kiruna och Abisko såg jag 23 dagfjärilsarter och ungefär 600 individer. Talrikast var rapsfjäril, fjällhöfjäril och frejas pärlemorfjäril med ungefär 100 individer observerade av varje art. Det var även glädjande att se de stora mängderna Disas gräsfjäril på de flesta myrarna runt Kiruna, till och med vid flygplatsen. Totalt såg jag ungefär 60 individer av denna art liksom 25 myrvislare och 5 Friggas pärlemorfjäril på myrarna runt Kiruna."

Anders Jacobsson skriver: "Jag gjorde en resa till mina älskade Abiskofjäll även 2004, men det blev helt misslyckat vad fjärilar beträffar p.g.a. det dåliga vädret som började direkt efter midsommar. Den 27/6 hittade jag ett par iduna och såg några *freija* strax öster om Abisko nära vägen. Den 28/6 en *C. nastes* strax under Nissontjället. Det var allt, innan vädret blev helt omöjligt. Efter några dagar i vätan återvände jag söderut."

Sami Haapala skriver: "Under sommaren 2004 gjorde jag två resor till Jämtland från Sundsvall, närmare bestämt till Skäckerfjällen ett fjällområde utan vägar norr om Åre. Som alternativ plats valde jag Storlien väster om Åre, som jag också besökt 2003. Den första resan 2 - 6 juli regnade i stort sett in helt.

Fredagen den 9 juli visade prognosen att det skulle bli bra i fjällvärlden. Planen var att besö-

ka samma fjäll. Strax efter Jämtlandsgränsen stannade jag för att jag såg ormröt, värdväxten för violett guldvinge (*Lycaena helle*). Någon guldvinge hittade jag inte, men bland annat skogsvisslare (*Erynnis tages*), bredbrämard bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*) och skogs-nätfjäril (*Melitaea athalia*) som alla flög samtidigt. Nära Östersund hittade jag en lokal med bäckpärlormfjäril (*Boloria thore*) och en sen hona av violett guldvinge (*L. helle*). Det var ju en bra start. Resan fortsatte och jag hoppades att fjälltrollen skulle vara vänligare den här gången. Jag hittade bla *palaemon*, *selene*, *idas*, *hippotoe*, delvis samma arter som hemma i Sundsvall. Men vid fjället också aurorafjäril (*A. cardamines*) en av de första vårarterna, trots att datumet var 9 juli! Natten blev kall och mina 50 beten lockade bara ett par *Diarsia mendica* och lamporna ännu sämre. På lördag morgon 10 juli var det soligt men kallt. Vinden kom från norr, men solen värmdde och torkade upp marken snabbt. Jag gjorde en kort vandring upp i fjällen, hittade *palaemon* och *thore*, men inget annat. Strax efter 12 kom det mörka moln från norr. Dags att byta plats och åter gick resan 10 mil söderut till Storlien. Där jag hade hittade jag *frigga*, *jutta*, *exulans* och *orbitulus* och *heliophila*. Jag slutade vid 18 tiden och gick och åt gott på stationen med stor förhoppning om stordåd under den kommande nattens fångster, så 50 beten sattes ut. Det blev en klar och kall natt. Det flög ganska bra, om man avser antal individer, klart över 1000 stycken. Men om man menar antal arter det var inte fullt så bra, endast *Diarsia mendica* och *Xantorhoe montanata*. När jag gick sista rundan, räknade jag 138 individer och av dom var 134 st *mendica*! Jag tältade på ca 700 meters höjd och på söndagen regnade det igen och molnen låg på 800m. Prognosen sa: regn och åter regn, så jag packade bilen och åkte hem.”

Under arbetet med nationalnyckeln (Eliasson et al 2005) har många olika aspekter av Sveriges dagfjärilar begrundats. Vi har bl a lagt ett omfattande arbete på att skapa en så korrekt och aktuell bild som möjligt av alla dagfjärilars utbredning i Norden. Bland de många egendomliga saker vi fann var att det överhuvudtaget saknas fynd av skogsgräsfjäril (*Erebia ligea*) från övre Norrlands inland. Detta gäller såväl nya som gamla fynd. Finns denna lucka verkligen eller är den endast en kunskapslucka? Det ter sig en

smula egendomligt att en art som finns allmänt längs fjällkedjan och relativt allmänt längs kusten helt skulle saknas däremellan. Även för många andra ”vanliga” och utbredda arter har vi mycket begränsade data – även här finns en stor insats att göra både för lepidopterologer på hemmaplan och på resa. En art som verkar vara på väg in från öster är citronfjärilen (*Gonopteryx rhamnii*). Det föreligger några inte helt säkra observationer från olika delar av Norrbotten – så notera alla eventuella observationer av citronfjärilar i norr! Rapportsystemet vid Artportalen (<http://artportalen.se/butterfly>) är ett alldeles utmärkt forum för dessa rapporter.

I södra Norrlands inland och fjällvärld inleds en flera veckor lång period med fint sommarväder i slutet på juli. Detta gjorde att den försenade säsongen snabbt kom i kapp igen och alla tidiga, men i år försenade, sommararter kunde avsluta sina aktiviteter i sol och värme. Under denna period visade sig flera arter som aldrig förut tagits i våra fällor, bland annat blågrå fältmätare (*Entephria nobiliaria*), vaxgul lavspinnare (*Eilema cereola*) och brun sälgfotsläppare (*Nycteola degenerana*). Detta visar att när vädret tillåter (både förflyttning och nyetablering) så sker snabba förändringar i faunasammansättningen. Detta märks ännu tydligare på de ”sydliga” arter som tränger på under gynnsamma perioder. Under 2004 hittade vi ovanligt många nya arter för Härjedalen, utöver de ovan nämnda hittades: Dyster plattmal (*Depressaria badiella*), tofsfotad lövmätare (*Idaea biselata*), lyktbärare (*Euplexia lucipara*), strandängsfly (*Mesoligia literosa*) och vitaxfly (*Mesapamea secalis*). Andra arter som mer eller mindre nyligen har etablerat sig i Härjedalen, men som under 2004 verkar ha tilltagit är bl a allmänt nässelmygga (*Pleuroptya ruralis*), brunbandad fältmätare (*Thera firmata*) som visade sig på flera nya lokaler, björnspinnare (*Arctia caja*), treprickiga buskflyet, (*Amphipyra tragopoginis*), svartaktigt jordfly (*Euxoa nigricans*) och rödbrunt jordfly (*Diarsia brunnea*). Det tycks variera från år till år vilka av nykomlingarna som har tätare populationer och vilka som går tillbaka. Trenden är fortfarande att antalet arter och individer är i tilltagande efter nedgången 1998-2000. (KJCS, RYRS)

Rapporter för 2005 mottas tacksamt senast Trettonhelgen, gärna med lite fylligare rapporter om intressanta observationer. Skicka dem gärna

Figur 1. Disas gräsfjäril *Erebia disa* flög fortfarande rikligt på många platser när flertalet entomologer kom till Kirunatrakten. Bilden är tagen vid Kiruna flygplats 23 juni 2004. Foto: Bo Söderström.

Due to the late season 2004 Arctic ringlet was still flying in many places when most entomologists arrived in the far north.

per email till nrm@hig.se (eller per post till adressen ovan) märkt dem med fjällrapport så att dom inte hamnar i spam-soptunnan med olästa meddelanden.

Intressanta fynd och observationer

Hepalus fuscoargenteus, Lapsk rotfjäril (DD). **To**, Njulla. 28.7, på den klassiska lokalen observerades ca 15 individer mellan kl 18 och kl 21 (WEDS).

Lampronia redimitella, måbärsknoppmal. Se Svensson (2005).

Lampronia standfussiella, kanelrosmal. Ny för Sverige i Norrbotten. Se Svensson (2005).

Agonopterix broennoeensis, fjällskäreplattmal (NT). **Hr**, Hedeviken, Digerberget, 1 ex 14.8 (HAPF, KJCS, RYRS). Enda fyndet i Härjedalen på ca 10 år (jfr Ohlson & Ryrholm 1995, Ryrholm & Ohlson 2000).

Clepsis nybomi, pärlfläckvecklare. Ny för Sverige i **To** och **Hr**. Se Bengtsson (2004).

Apotomis demissana, mörkkantad fjällknoppsvecklare. **Hr**, Flatruet 2 ex 17. 7 (KJCS, RYRS).

Synanthedon culiciformis, mygglik glasvinge. **To**, Krokvik ca 10 obs 4-8.7 på feromon (Alec Harmer, Tony Pickles), 1 ex 27.6 samt **Hr**,

Figur 2. Högnordisk pärlmorffjäril *Boloria polaris* flög även denna säsong på Borrasachokka, 2 juli 2004. Foto: Bo Söderström.

Polar fritillary is a rare and extremely local species in the Abisko region.

Mittådalen några ex 1.7 (LÖVS, DBÖS, MLOS).

Synanthedon polaris, högnordisk glasvinge. **To**, Krokvik ca 10 obs 4-8.7, Vittangi några ex 11.7, på feromon (Alec Harmer, Tony Pickles).

Oidaematophorus rogenhoferi, brunbinkefjädermott. **Hr**, Funäsdalen, Funäsberget 6 ex 17.7-12.8 (HAPF, KJCS, RYRS), 1 ex 13.8-17.9 (Pavel Bina, BJOS, KJCS, RYRS).

Catastia marginea, guldfransmott (NT). **Hr**, Bruksvallarna, några ex 1.7 (LÖVS, DBÖS, MLOS).

Pyrausta porphyralis, porfyrljusmott (NT). **To**, Borrasachokkas sysdslutning 1 ex 3.7 (HEYS).

Loxostege ephippialis, fjällängsljusmott. **To**, Nissunjokk-ravinen 2 ex 2.7, Borrasachokkas sysdslutning 1 ex 3.7 (HEYS).

Metaxmeste schrankiana, lapphedflymott. **Hr**, Sörvattnet, Mälen, 2 ex 12.6 (LÖVS, DBÖS).

Erynnis tages, skogsvisslare-/smygare. **Jä**. Ollsta, 1 ex 9.6 (LÖVS, DBÖS). Sannolikt nordligaste fyndet i landet hittills.

Pyrgus alveus, kattunvisslare (VU). **Me**, Myckeläng 1 ex 20.7 (Sylvain Cuvelier).

Pyrgus andromedae, blomvisslare. **To**,

Björkliden, Kratersjön 2 ex 2.7 (Fred Ockruck, Anette Bludau), Borrachokka, 7 obs 2-3.7 (Bo Söderström), Kärkevage 1 ex 8.7 (Sylvain Cuvelier).

Pyrgus centaureae, myrvislare/klintvislare. **To**, Kalasjärvi (25 km sv Kiruna) 3 ex 22.6 (Lars Lindblad), Krokvik 21.6 8 obs (Bo Söderström), 4 ex 29.6 och ca 10 ex 2.7, Björkliden 1 ex 29.6 (ROAS, Reine Andersson), Vittangi 5 ex 22.6, Abisko några ex 24.6, Krokvik några ex 26.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Abisko 5.7 1 ex, Jukkasjärvi några ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), Rautas, Kuosanen 1 ex 8.7, Abisko 4 ex 11.7 (Sylvain Cuvelier). **Nb**, Pajalatrakten 3 ex 7.7 (Sylvain Cuvelier). **Pi**, Moskosel flera ex 21.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Hr**, Mittådalen 2 ex 12.6 och Sörvattnet, Mälen 1 ex 12.6 (LÖVS, DBÖS), Flatruet ca 5 obs 17.7 (KJCS, RYRS). **Da**, Fjätersvålen 1 ex, Foskvallen och Yttersåtern vardera 2 ex 12.6 (LÖVS, DBÖS).

Carterocephalus palaemon, gulfläckig glansmygare. **Jä**, Åre Skäckerfjällen, 2 ex 3.7 samt 3 ex 9-10.7, Bräcke 1 ex 9.7 (HAPF), Ollsta, 10 ex 9.6 (LÖVS, DBÖS).

Carterocephalus silvicolus, svartfläckig glansmygare. **Jä**, Brunflo, Grytans skjutfält flera ex juni 2002 (Bosse Norell), Gisselås 4 ex 3.7 (Sylvain Cuvelier).

Ochlodes sylvanus (venata), ängssmygare/stor ängssmygare. **Jä**, Sidjsö observerad varje år sedan 1999 (Bosse Norell), Bräcke 1 ex 9.7 (HAPF).

Papilio machaon, machonfjäril. **To**, Tornehamn 1 ex 1.7 (HEYS), Borrachokka, 1 ex 2.7 (Bo Söderström), 1 ex 3.7 samt Jukkasjärvi 1 ex 8.7 (HEYS). **Nb**, Lovikka 1 ex 22.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Jä**, Ollsta talrik 9.6 (LÖVS, DBÖS), Brunflo 1 ex 9.7 (HAPF), Gisselås 3 obs 3.7 (Sylvain Cuvelier).

Aporia crataegi, hagtornsfjäril. I början av juli kom en gigantisk migrationsvåg av hagtornsfjärilar in över finska delen av Nordkalotten. Sannolikt kom dessa från Uralområdet eftersom det i Finland även fångades en alpkälfjäril (*Pontia callidice*), en art som endast förekommer i bergsområden. Ur dessa fjärilsmoln spred sig även vissa fjärilar till Sverige och Nordnorge. I Sverige hittades arten i **To**, Jukkasjärvi 1 ex 8.7 av Hans Lindmark och i **Nb** Pajalatrakten 2 ex 7.7 av Sylvain Cuvelier. Fynden är de första som gjorts i norra Sverige och följaktligen nya landskapsfynd (se Franzén och Johannesson 2005).

Colias werdandi (nastes), fjällhöfjäril/grön-gul höfjäril. Talrikt förekommande runt **To**, Abisko, Paddusieva, Njulla och nedanför Nissuntjärro, många observationer 24.6 – 11.7 (flera rapportörer); Björkliden 11 ex 29.6 (ROAS, Reine Andersson), Tornehamn talrik 2.7 (HEYS), Kärkevage 4.7 20 obs (Bo Söderström), Borrachokka 10 obs 28.6 – 3.7 (Bo Söderström) och ett fåtal obs 3.7 (HEYS).

Colias hecla, högnordisk höfjäril (NT). **To**, Borrachokka ett fåtal obs 3.7 (HEYS).

Boloria freija, Freijas pärlormfjäril. **To**, Kalasjärvi (25 km sv Kiruna) fler än 10 ex observerade 22.6 (Lars Lindblad), Krokvik 15 obs 21.6 (Bo Söderström), talrik 26.6, Abisko talrik 23-26.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Krokvik 11 ex 29.6, 4 ex 2.7 (ROAS, Reine Andersson), Kalixfors 2.7 ca 5 obs 2.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), Rautas, Kuosanen 1 ex 8.7, Abiskotrakten ca 30 obs 9-11.7 (Sylvain Cuvelier). **Hr**, Mittådalen 1 ex 12.6 (LÖVS, DBÖS).

Boloria chariclea, arktisk pärlormfjäril. Inte rapporterad under 2004, observatörerna hade lämnat fjällen innan det bra vädret infann sig.

Boloria polaris, högnordisk pärlormfjäril (CR). **To**, Borrachokka 4 ex observerade 28.6 – 3.7 (Bo Söderström).

Boloria thore, bäckpärlormfjäril/gråkantad pärlormfjäril. **To**, Torneträsk, Djupvik 1 obs 3.7 (Bo Söderström), ca 15 obs 3.7 (HEYS), Kiruna, flygplatsen 30.6 samt 8.7 vardera 1 ex i en ledningsgata (HEYS). **Jä**, Åre, Skäckerfjällen 2 ex 5.7 samt 4 ex 10.7, Brunflo, Storflon 2 ex 9.7 (HAPF).

Boloria frigga, Friggas pärlormfjäril. **To**, Vittangi 6 ex 22.6 och Krokvik, ca 15 ex 23.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Krokvik 8 ex 27.6 och 2 ex vid Bergfors samma dag (Lars Lindblad); Krokvik 1 ex 29.6 (ROAS, Reine Andersson), några obs 4-8.7, Jukkasjärvi några ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), Svappavaara 3 ex 6.7 (Bo Söderström), Rautas, Kuosanen 1 ex 8.7 (Sylvain Cuvelier). **Nb**, Lovikka 1 ex 22.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Lu**, Kåbdalis, 21.6 4 ex, (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Pi**, Arvidsjaur, Renvallen 1 ex 5.7, Nyvall 5 ex 5.7 (Sylvain Cuvelier). **Jä**, Åre, Skäckerfjällen 2 ex 10.7 (HAPF). **Hr**, Flatruet 2 ex 17.7 (KJCS, RYRS).

Boloria improba, dvärgpärlormfjäril (VU). **To**, Njulla 2 ex 8.7 (LKHS).

Euphydryas iduna, lappnätfjäril/lapsk nätfjäril (NT). **To**, Abisko flera ex 23– 24.6 och några

ex 26.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Abisko 1 ex 29.6 (Lars Lindblad) och 4 ex 4.7, 5 ex 5.7, Paddusieva 2 ex 4.7 (ROAS, Reine Andersson), 2 ex 9.7 och 6 ex 11.7 (Sylvain Couvelier).

Limnitis populi, aspfjäril. **Me**, Skillinge 1 ex 20.7 (Sylvain Couvelier). Det tycks också som arten har återtagit mycket av de marker som förlorades under 1960 – 70 talet. Bosse Norell rapporterar att han observerat aspfjärilar på flera platser öster om Storsjön i Jämtland under senare år. Likaså verkar det som arten är på väg att från öster etablera sig i Norrbotten (Franzén och Johannesson 2005). Denna art har expanderat mycket kraftigt i Finland under senaste årtiondet och om det blir fler varma somrar öster och norr om Bottenviken kan den nog etablera sig i Norrbotten också och även börja vandra söderut på svenska sidan av Bottenviken.

Oeneis jutta, tallgräsfjäril/gråbrun gräsfjäril. Rapporterad av många rapportörer från Torne lappmark i norr till Dalarna i söder.

Oeneis norna, myrgräsfjäril/gulbrun gräsfjäril. 2 ex nedanför **To**, Nissuntjärro 24.6 (Lars Lindblad), Abisko 1 ex 24.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), 2 ex 2.7 och 2 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson), 2 ex 5.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), Paddusieva 4 ex 11.7 (Sylvain Couvelier), Borracaohkkas sysdslutning 1 obs 28.6 (Bo Söderström), 4 obs 3.7 (HEYS).

Oeneis bore, tundra-gräsfjäril/grågul gräsfjäril. **To**, Nissuntjärroområdet, 1 ex 24.6 (Lars Lindblad), Paddusieva 1 ex 4.7 (ROAS, Reine Andersson).

Erebia embla, gulringad gräsfjäril. **To**, Jukkasjärvi, några ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles) 2 ex 8.7 (LKHS), Svappavaara 1 ex 6.7 (Bo Söderström). **Nb** Ruokojärvi, 1 ex 21/6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Pajalatrakten 15 obs 7.7 (Sylvain Couvelier). **Lu**, Jokkmokk några ex 21.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Pi**, Moskosel, flera ex, 21.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). **Da**, Foskvallen, flera ex 12.6 (DBÖS, LÖVS).

Erebia disa, Disas gräsfjäril. **To**, Kalasjärvi (25 km sv Kiruna) 10 ex 22.6 och Krokvik 5 ex 27.6 (Lars Lindblad), Krokvik 15 obs 21.6 (Bo Söderström), flera ex 26.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), 10 ex 29.6 och ca 10 ex 2.7 (ROAS, Reine Andersson), flera obs 1.7 (HEYS). **Lu** Gällivare 7 ex 21.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS). En av de få arter som under 2004 har varit lättare att hitta än normalt. Sannolikt delvis beroende på att artens flygtid försenats av dåligt väder.

Erebia pandrose, fjällgräsfjäril. Rapporterad

av många rapportörer från Abisko i norr till Härjedalsfjällen i söder.

Lycaena helle, violett guldvinge (VU). **Jä**, Sidjsö observerad varje år sedan 1999, Brunflo, Grytans skjutfält flera ex juni 2002 (Bosse Norell), Ollsta talrik 9.6 samt 1 ex 20 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Brunflo, Storflon 1 ex 9.7 (HAPF). **Hr**, Duvberg 1 ex 2.6 (Bo Söderström).

Aricia nicias, turkos blåvinge/Donzels blåvinge (VU). **Me**, Tynderö ca 10 obs 20.7 samt Myckeläng ca 15 obs 20.7 (Sylvain Couvelier). Se även Franzén & Johannesson (2005).

Albulina orbitulus, fjällvickerblåvinge. **Jä**, Undersåker, Storlien, ca 25 obs 10.7 (HAPF). **Hr**, Bruksvallarna flera ex 1.7 (LÖVS, DBÖS, MLOS), 8.7 5 obs (Bo Söderström), Mittådalen 9 obs 23.7 (LKHS).

Agriades aquilo (glandon), högnordisk blåvinge. **To**, Tornehamn talrik 2.7 (HEYS), Björkliden, kratersjöarna ca 25 ex observerade 5.7 (ROAS, Reine Andersson).

Entephria polata, högnordisk fältmätare. **To**, Paddusieva 1 ex 10.7 (HEYS), Njulla 3 ex 11.7 (LKHS).

Entephria byssata, sidenglänsande fältmätare. **To**, Njulla 1 ex 11.7 (LKHS).

Entephria nobiliaria, blågrå fältmätare. **To**, Nissunjokk 1 ex 9.7 (HEYS). **Hr**, Tännaldalen, Skarvruet 1 ex 18.7 – 13.8 (HAPF, KJCS, RYRS). Det är sällan denna art visar sig utanför de fjällbranter där den förekommer.

Colostygia turbata, mörkbrämard fältmätare. **To**, Kiruna, 2 ex 2.7 (ROAS, Reine Andersson), flygplatsen 30.6 1 ex i en ledningsgata (HEYS).

Epirrita autumnata, fjällbjörkmätare. Fortsatta massangrepp i Abiskoområdet även detta år, med en imponerande täthet av larver på många ställen som resulterande i helt kaläten fjällbjörkskog och omgivande vegetation. I ett enda fotspår (vilken skostorlek förtäljs inte) fyllt med vatten hittades drygt 60 larver (Alec Harmer, Tony Pickles).

Psychophora sabinii, polarfältmätare. **To**, Njulla 1 ex 11.7, (LKHS).

Acasis appensata, trolldrueblömmätare (VU). **Nb** Kengis bruk inga ex 21.6, Ruokojärvi inga ex 21.6, (LÖVS, DBÖS, MLOS). Sannolikt håller många av artens lokaler i Norrbottens inland på att växa igen vilket gör att arten möjligen är på väg att försvinna i inlandet.

Cosmotriche lobulina, fjällspinnare. **To**, Jukkasjärvi, 1 ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles).

Pararctia lapponica, lapsk igelkottspinnare. **To**, Abisko 1 ex 24.6, Krokvik 11 ex 26.6, 1 ex 27.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Krokvik 1 ex 29.6, 1 ex 2.7 och 5 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson), en något sliten hona 9.7 (HEYS).

Acerbia alpina, nordisk igelkottspinnare (EN). **To**, Nissonsnuohkki 6 puppor 28.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Nissuntjärro 1 obs 5.7 (BAÖS, HEYS).

Grammia qvenseli, alpigelkottspinnare. **To**, Krokvik 1 ex 26.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), samma lokal 1 ex 29.6 samt nordväst om Nissuntjärro 1 ex 1.7 (ROAS, Reine Andersson), Krokvik 1 ex 1.7 samt Tornehamn 1 obs 2.7 (HEYS).

Holoarctia puengeleri (fridolini), arktisk igelkottspinnare (VU). **To**, nordväst om Nissuntjärro 11 kokonger/puppor 1.7, flertalet kläckte inom några dagar (ROAS, Reine Andersson). Nissunjokka, 4 puppor 2.7 (KDVS, HEYS), 4 puppor under stenar, 2 äggsamlingar på undersidan av stenar 9-10.7. De larver som kläckte åt odon, blåbär (*Vaccinium*), maskros (*Taraxacum*) och skräppor (*Rumex*). Av dessa växter fanns endast odon på den plats där äggen hittades. Larverna föddes upp under artificiell belysning, men gick ändå i diapaus. Det återstår i skrivandets stund att se om övervintringen lyckas (LKHS).

Eilema cereola, vaxgul lavspinnare. **Hr** Funäsdalsberget 1 ex 17.7 - 12.8 (HAPF, KJCS, RYRS). Ny för Härjedalen. Av någon ännu okänd anledning tycks inte någon lavspinnarart kunna leva i fjällvärlden trots att flera av de nordiska arterna förekommer i högaltina miljöer långt ovan trädgränsen i Alperna.

Nycteola degenerana, brun sälfgotsläpare. **Hr** Funäsdalen, Funäsdalsberget 17.7 - 12.8 (HAPF, KJCS, RYRS.). Ny för Härjedalen.

Syngrapha diasema, lapskt metallfly. **Hr**, Mittådalen ca 30 ex på ljus 22.7, i anslutning var metallfly-feromoner placerade som lockade fjärilarna till lampan (LKHS), Tänndalen, Skarvrutet ca 50 ex 18.7 -13.8 (HAPF, KJCS, RYRS). Största förekomsten av arten på mer än 10 år.

Syngrapha parilis, högnordiskt metallfly. **To**, Abisko 4 ex 24.6 samt 1 ex 25.6, samtliga på feromon för *Trichoplusia ni* (LÖVS, DBÖS, MLOS), Jukkasjärvi 1 ex 8.7 (LKHS). **Hr**, Flattruet 1 ex observerat 17.7 (KJCS, RYRS).

Apamea maillardi, fjällängsfly. **Hr**, Mittådalen ca 30 ex på ljus 22.7 (LKHS). Arten visade

sig i antal i alla ljusfällor juli augusti (HAPF, KJCS, RYRS).

Sympistis funebris, svartbandat hedfly. **To**, Abisko 1 ex 24.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), 3 ex 11.7 (LKHS) samt ytterligare 1 ex 11.7 (HEYS). **Hr**, Mittådalen 1 ex 12.6 (LÖVS, DBÖS), Flattruet 1 ex 17.7 (KJCS, RYRS). Den långa flygtiden i Härjedalen är en stark indikation på geditget solfattigt och svalt väder under juni och början av juli.

Sympistis lapponica, lapskt hedfly. **To**, Björkliden 1 ex 1.7 (ROAS, Reine Andersson).

Sympistis heliophila, vitvingat hedfly. Allmän från **To**, Kiruna - Krokvik - till Abisko området slutet av juni och början av juli (flera rapportörer). **Jä**, Åre, Skäckerrfjällen 4 ex 3-4.7 (HAPF). **Hr**, Flattruet många obs 17.7 (KJCS, RYRS).

Sympistis zetterstedti, Zetterstedts hedfly. **To**, Njulla 2 ex 11.7 (LKHS).

Anarta melanopa, svartfläckt hedfly. **To**, Björkliden, Kratersjön 1 ex 2.7, Njulla 3 ex 3.7 (Fred Ockruck, Anette Bludau). **Hr**, Flattruet flera ex 10 - 12.6 (LÖVS, DBÖS). Denna tidigare så vanliga art i anslutning till snölegor verkar för närvarande ha blivit avsevärt mindre vanlig i hela fjällvärlden.

Anartomima secedens, Bohemans hedfly. **To**, Abisko 1 ex 23.6 (LÖVS, DBÖS, MLOS), Björkliden ca 5 obs 29.6 (ROAS, Reine Andersson), Krokvik 1 ex 4-8.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), 1 ex 9.7 (HEYS).

Hada staudingeri, högnordiskt hedfly. **To**, Björkliden 1 ex 29.6 (ROAS, Reine Andersson), Björkliden, Kratersjön 1 ex 2.7 (Fred Ockruck, Anette Bludau), Paddusieva, 1 ex 10.7 (HEYS; LKHS).

Hada skraelingia, lapppfjällfly. **To**, Jukkasjärvi, 2 ex 30.6 (Alec Harmer, Tony Pickles), 10 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson), 2 ex 8.7 (LKHS). En av dessa fick lägga ägg. De larver som kläckte föddes upp under kontinuerlig belysning. Larverna växte synnerligen långsamt och trots belysningen tog det ca 6 månader innan de började bli fullvuxna. Under sommaren fick larverna äta odon (*Vaccinium uliginosum*) och därefter plocksallad. Några ytterligare växter som fanns vid fångstplatsen erbjöds till larverna: dvärgbjörk (*Betula nana*), blåbär (*Vaccinium myrtillus*), hjortron (*Rubus chamaemorus*) och olika viden (*Salix* sp.) samt senare maskros. Endast blåbär åts med tvekan av larverna (LKHS).

Polia richardsoni, Richardsons hedfly. Inte ett enda fynd har rapporterats under 2004, vilket visar att flertalet hade lämnat fjällen innan det bra vädret infann sig.

Polia lamuta, sibiriskt lundfly (NT). Inga observationer rapporterades från **To**, Jukkasjärvi överhuvudtaget under 2004 trots mycket stor entomologisk aktivitet under artens hela flygtid. Eftersom detta är den enda kända lokalen där arten uppträtt regelmässigt är detta ett mycket oroande tecken. Alla framtida observationer bör rapporteras.

Polia conspicua, arktiskt lundfly. **Nb**, Muonionalusta, Muoniovaara 1 ex på bete 20.7. I oktober 2004 ringde Jari Silvola mig och berättade att han på vägen ned från en vecka Kilpisjärviområdet stannade till i trakten av Muonionalusta eftersom det höll på att bli sent och han var trött. Det hade regnat stora delar av dagen men klarnat upp framåt kvällen så förväntningarna var synnerligen begränsade och därför hängde han endast upp 6 beten på en liten kulle längs stora vägen. Eftersom det flög så dåligt satte han sig och slumrade en i bilen. Någon timme efter midnatt tog han sig en tur och tittade på betena. Som han misstänkt var det ingen trängsel utan kvällens hela fångst bestod av TVÅ fjärilar: en *Xestia alpica* och en *Polia conspicua*! En sådan procentandel spännande djur är det nog många av oss som drömmer om!

Xestia lyngei, fjällhedfly. Allmän på **To**, Nissuntjärro 5.7 (HEYS).

Xestia gelida, Meves fjällfly (NT). **To**, Jukkasjärvi Jukkasjärvi ett tjugotal observationer 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), knappt 20 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson), ca 30 obs 6-7.7 (LKHS). **Hr**, Duvberg 1 ex 16.7- 12.8 (HAPF, KJCS, RYRS).

Xestia borealis, nordiskt jordfly (EN). **To**, Jukkasjärvi 7 ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), 5 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson), 1 ex 7.7 (LKHS), 1 ex 8.7 (HEYS).

Xestia laetabilis, högnordiskt fjällfly. **To**, Jukkasjärvi, några ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), 1 ex 5.7 (ROAS, Reine Andersson) 7 obs 7.7 och 3 obs 13.7 (LKHS). **Hr**, Funäsdalsberget något dussintal individer 17.7- 12.8 (HAPF, KJCS, RYRS).

Xestia distensa, östligt fjällfly (NT). **To**, Jukkasjärvi några sannolika ex 1-3.7 (Alec Harmer, Tony Pickles), 4 ex 7.7 samt 3 ex 13.7 (LKHS), 1 ex 8.7 (HEYS). **Hr**, Tännadalen, Skarvruet 1 ex

18.7 – 13.8 (HAPF, KJCS, RYRS).

Xestia lorezi, norskt fjällfly. **To**, Njulla 1 ex 10.7 och 3 ex 12.7 (LKHS).

Rapportörer

Reine Andersson, BAÖS = Anders Brattström, BJOS = Jan Olov Björklund, Pavel Bina Tjeckien/Sverige, Stu & Su Burnet, England, DBÖS = Börje Dalsved, HAPF = Sami Haapala, Alec Harmer England, HEYS = Benny Henriksson, JCAS = Anders Jacobsson, KJCS = Clas Källander, Lars Lindblad, KDVS = Dave Karlsson, LKHS = Hans Lindmark, LÖVS = Richard Lövgren, MLOS = Ola Malm, Bosse Norell, Fred Ockruck & Anette Bludau, Tyskland, Tony Pickles, England, ROAS = Anders Robertsson, RYRS = Nils Ryrholm, Bo Söderström, WEDS = Bengt Wendel

Litteratur

- Bengtsson, B.Å. 2004. En ny vecklarart, *Clepsis nybomi* Hackman 1950, funnen i Sverige. – Ent. Tidskr. 125: 205-209.
- Eliasson, C.U., Ryrholm, N., Holmér, M., Gilg, K. & Gärdenfors, U. 2005. National Nyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar. Hesperidae – Nymphalidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Franzén, M. & Johannesson, M. 2005. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2004. – Ent. Tidskr. 126: 55-70
- Gärdenfors, U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Ohlson, A. & Ryrholm, N. 1995. Intressanta fynd av fjällfjärilar 1994. – Ent. Tidskr. 116: 129-130.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 1997. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 1996. – Ent. Tidskr. 118: 43-48.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 1999. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 1998. – Ent. Tidskr. 120: 43-53.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 2000. Intressanta fynd av fjällfjärilar 1999. – Ent. Tidskr. 121: 47-52.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 2002. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 2001. – Ent. Tidskr. 123: 13-18.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 2003. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 2002. – Ent. Tidskr. 124: 25-31.
- Svensson, I. 2005. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 2004. – Ent. Tidskr. 126: 21-33
- Söderström, B. 2005. Svenska fjärilar - fältguide till bastardsvärmare och dagfjärilar. – Bonniers Förlag.